

Müəllimlik və alimlik şərəfi

Əməkdar elm xadimi, professor Abuzer Xələfovun 85 yaşı tamam olur

Əsl hikmət sahibləri o şəxslərdir ki, onlar üzü gələcəyə doğru inamla irəliləyərək qarşılarımları kəşf qayışdırırlar, üzünə çarpılan tufan-qasırğadan, yollarına yağan daş-kökəkdən çəkinir, cəsarətlə öz məqsədlərinə və amallarına doğru yol gedirlər. Bu yol isə həmişə enişli-yoxuşlu, acılı-şirinli, keşməkeşli olur. Zaman-zaman bu yolu cəsarətlə, dəyanətlə, mətanətlə keçən şəxsiyyətlərin həyatı, sözün həqiqi mənasında, gənc nəsil üçün örnəyə, nümunəyə, ibrət məktəbinə çevrilir.

Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin məşhur bir kəlamı var: "Bizim ziyalıların, mədəniyyət xadimlərinin cəmiyyətdə hörməti nə qaldırmaq lazımdır. Çünki xalq həmişə öz ziyalı, öz mədəniyyəti, öz elmi ilə tanınır".

Bu baxımdan Azərbaycan milli kitabxanasılaşma elminin banisi, ali kitabxanaçılıq təhsilinin təşkilatçılarından və müstəqil kitabxanaçılıq fakültəsinin yaradıcılarından biri, görkəmli elm, təhsil və mədəniyyət xadimi kimi professor Abuzer Ali oğlu Xələfovun adı respublikamızda və ölkəmizin sərhədlərindən uzaqlarda belə məşhurdur.

Əməkdar elm xadimi, əməkdar mədəniyyət işçisi, BMT yanında Beynəlxalq İnformasiyalarda Akademiyasının həqiqi üzvü, Prezident təqaüdüçüsü, "Şöhrət" ordenli, Bakı Dövlət Universitetinin fəxri professoru, tarix elmləri doktoru Abuzer Xələfov fəxarət zirvəsinə aparan yol heç də asan olmayıb.

Məhəmməd Peyğəmbərin: "Elm köməksizlikdə yoldaşımız, xoşbəxtliyə tərəf ol göstərir, dostlar arasında zəinimiz, düşmənlər arasında isə silahımızdır", - kəlamı sanki professor Abuzer Xələfov kimi elm və təhsil təşəbbüskəşlərimizin boyuna biçilib. Bu ağısaqqal alimimizin şərhli ömrü yolunun keşməkeşli məqamlarına, mübarizələrə dolu taleyinə bəhəd olanlar həmin müqəddəs kəlamın mahiyyətinə vərə bilərlər.

25 dekabr 1931-ci ildə Qərbi Azərbaycanda - ulu Göycədə dünyaya göz açan, burada boya-başa çatan Abuzer Xələfov zirvəyə aparan yol hamar olmayıb. O qədr məhəbbətlə, çətinliklərlə, süni əngəllərlə üz-gölib ki!.. Amma ustad Nizaminin: "Elm yolunda günə dön, aya dön, ulduza dön", - qənaətinə köklənib, əməli uğrunda yuxusuz gecələr keçirib, narahat günlər yaşayıb, ömrünü şam kimi eridib...

Abuzer Xələfov 1950-ci ildə orta təhsilini başa vurmuş, Bakı Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsinin kitabxanaçılıq şöbəsinə daxil olmuşdur. O, 1955-ci ildə ali təhsilini tamamlayaraq universitetin kitabxanasılaşma və bibliografiya kafedrasında müəllim vəzifəsində saxlanılmışdır.

Gənc tədqiqatçının XX əsrin 60-cı illərinin əvvəllərində nəşr etdirdiyi "Azərbaycanda kitabxana işinin tarixindən (1870-1920)" və "Sovet Azərbaycanında kitabxana işinin tarixindən (1920-1932)" monoqrafiyaları elmi ictimaiyyətin böyük rəğbətini qazanmışdır. Sonuncu monoqrafiya müəllifin dissertasiyası işinin əsasını təşkil etmiş, o, 1961-ci ildə Azərbaycanda kitabxana işi üzrə ilk namizədlik dissertasiyası müdafiə edərək, tarix elmləri namizədi alimlik dərəcəsi almışdır.

Abuzer Xələfovun Azərbaycan xalqı qarşısında ən dəyərli tarixi xidmətlərindən biri görkəmli ziyalıların birlikdə respublika ali məktəblərini bayraqları olan Bakı Dövlət Universitetində müstəqil kitabxanaçılıq fakültəsinin yaradılması ilə bağlıdır. Belə ki, 1962-ci ildə BDU-nun kitabxanaçılıq şöbəsi müstəqil kitabxanaçılıq fakültəsinə çevrilmiş, dosent A.Xələfov fakültənin ilk dekani vəzifəsinə seçilmişdir.

Bütövlükdə 25 il kitabxanaçılıq fakültəsinin dekani vəzifəsində işləyən A.Xələfov özünün təşəbbüskarlıq fəaliyyəti, təşkilatçılıq bacarığı və idarəçilik metodları ilə böyük nüfuz qazanmış, yüksək ixtisaslı milli kitabxanasılaşma-bibliograf kadrların hazırlanma-

sı istiqamətində səmərəli iş aparmışdır.

Kitabxanaçılıq fakültəsinin yeni tədris planının yaradılmasında, kafedra və laboratoriyaların maddi-texniki bazalarının yaxşılaşdırılmasında, dərslərin keyfiyyətinin yüksəldilməsində, kadrların düzgün seçilib yerləşdirilməsində A.Xələfovun xüsusi rolu olmuşdur.

1963-cü ildə isə eyni zamanda kitabxanasılaşma və bibliografiya kafedrasının müdiri vəzifəsinə seçilən A.Xələfov bu dövrdən sonra paralel olaraq dekanlığın və kafedranın işinə nəzarət etməli, onların fəaliyyətini əlaqələndirməli və istiqamətləndirməli, başqa sözlə, idarəetmə funksiyası ilə elmi tədqiqatçı prosesini bir-biri ilə sıx şəkildə uzlaşdırmaqla olmur ki, bu da həm fakültənin, həm də kafedranın müasir elmi əsaslar üzərində düzgün istiqamətdə inkişafına ciddi kömək göstərir.

Görkəmli kitabxanasılaşma alim 60 ilə yaxındır ki, kitabxana işinin tarixi və nəzəriyyəsi problemləri ilə yanaşı, müntəzəm olaraq Azərbaycanda kitabxanaçılıq təhsilinin nəzəri və metodoloji məsələlərini hazırlayıb təbliğ etməklə də məşğuldur. O, bu istiqamətdə yazıb nəşr etdirdiyi çoxsaylı elmi məqalə və monoqrafiyalarında, habelə elmi məclislərdəki məruzə və çıxışlarında Azərbaycan Respublikasında ali kitabxanaçılıq təhsilinin müasir konsepsiyasının əsasını formalaşdırmışdır.

Ali təhsil sistemində tədris proseslərinin mahir bilicisi kimi tanınan professor A.Xələfov istər respublikamızda, istərsə BDU-da ali təhsilin yenidən qurulması və optimallaşdırılması ilə bağlı mühüm məsələlərin həllində yaxından iştirak edir və bu sahəyə öz sanballı töhfəsini verir.

A.Xələfovun elmi üslubundakı arxiv sənədlərinə sistemli müraicət, fəsiləşiz axtarış, yeni fakt və sənədlərin elmi dövriyyəyə daxil edilməsi və s. kimi fərqləndirici cəhətlər məhz bu araşdırmalarda formalaşmağa başlayır. Onun elmi-tədqiqat işlərinin çoxu məhz təzkiyəməli arxiv-sənəd bazasına əsaslanaraq yazılıb. Sovet hakimiyyəti illərində mövcud olan ideoloji konsepsiyalara qeyri-standart yanaşması, yaradıcı münasibət bəsləməsi, tənqidi təhlil verməsi A.Xələfova həmin dövrdə kommunist cəmiyyətinə uyğun olaraq cəhətlər və avamlıq ocağı adlandırılan məsələlərin kitabxana işinin inkişafında, xalqın maariflənməsində rolu və əhəmiyyəti haqqında orijinal fikirlər söyləmək üçün imkan yaradır.

Azərbaycan Demokratik Respublikasının guya mürəccə rejim olması haqqında sovet dövründə yudurlan cəy-nəmiş fikirlərin əksinə ustadlığa çıxan A.Xələfov nöinki ADR dövründə kitabxana işinin inkişafını təsdiqləyən bir sıra faktları üzə çıxarmış, hətta adının çəkilməsi belə qadağan olunan Məhəmməd Əmin Rəsulzadənin xalqın maariflənməsində kitabxanalının rolu və əhəmiyyəti ilə bağlı söylədiyi fikirlərdən sitatlar gətirmiş, 1919-cu ildə Azərbaycan kitabxanalarının kitabla təchiz olunmasında Türkiyənin köməyi barədə faktları misal göstərmiş, həmçinin XX əsrin əvvəllərində Azərbaycanda kitabxana işinin vəziyyətinə dair yanlış təsvirlər yaradan rus statistikasına tənqidi təhlil vermişdir və s.

Kitabxanaların sosial təbiətinin aşkarlanması, cəmiyyətin sosial institutları kimi icimai rol və funksiyalarının açılması, müxtəlif tarixi mərhələlərdə kitabxana prosesləri qanunauyğunluqlarının cəmiyyətin mənəvi, iqtisadi və siyasi şəraitinə, mədəniyyət və maarifləndirici fəaliyyəti ilə sıx əlaqədə aydınlaşdırılması və ümumiləşdirilməsi, maarifin, elmin, xalqın intellektual imkanlarının inkişafında kitabxana işinin mahiyyətini geniş şəkildə göstərməsi və əsaslandırılması A.Xələfovun Azərbaycanda kitabxana işinin tarixinə dair ilk tədqiqatlarının xarakterik cəhətlərindəndir.

A.Xələfovun tədqiqatları nəticəsində 60-cı illərdə kitabxana işi tarixinin və nəzəriyyəsinin problemləri üzrə elmi nə-

ticələr və müddəalar formalaşır ki, bunlar da Azərbaycan kitabxanalarının nümunəsində müasir kitabxanaların mahiyyətini, məqsədini və iş metodlarını açıb göstərir.

1974-cü ildə Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatında A.Xələfovun "Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi (1933-1958)" adlı sanballı əsəri çapdan çıxır. Monoqrafiyada 1930-50-ci illərdə respublikamızda hərtərəfli inkişaf etmiş kitabxana şöbələrinin formalaşması prosesinin geniş mənzərəsi yaradılmışdır. Müəllif Azərbaycanda kitabxana quruculuğunun inkişaf dinamikasını ümumiləşdirərək, həmin mərhələdə Azərbaycanın sosial-iqtisadi və mədəni həyatının bütün cəhətlərini qarşılıqlı əlaqədə göstərir. Kitabxana işinin inkişafı bütün mərhələlərdə Azərbaycan tarixi və mədəniyyəti ilə sıx əlaqədə, cəmiyyətin siyasi, iqtisadi və mədəni həyatının ayrı-ayrı sahələrində baş verən proseslər fonunda əks etdirilir.

Tədqiqatda Azərbaycan kitabxana işinin inkişafının elmi əsasları və təcrübə metodları açıqlanmışdır. Bu nəşr Azərbaycan kitabxanaçılıq təhsil tarixində kitabxanasılaşma dair meydana çıxmış ilk dərslikdir.

Tədqiqat olunan dövrdə respublikanın şəhərlərində və kənd rayonlarında müxtəlif tipli kitabxanalarda (kültürel, elmi, texniki, ali məktəb, homkarlar ittifaqı və s.) əhəliyə xidmətin forma və metodları da əsərdə özünü ətraflı təhlilini tapır.

Həmin monoqrafiya A.Xələfovun 1975-ci ildə uğurla müdafiə etdiyi doktorluq dissertasiyasının mövzusu idi. Alimin 15 illik tədqiqatının nəticələrini ümumiləşdirən bu doktorluq dissertasiyası həm Sovetlər Birliyinin kitabxana ictimaiyyətinin, həm də mədəniyyətsənədlər sahəsi mütəxəssislərinin diqqətini yalnız maraqlı və qiymətli elmi faktların zənginliyi ilə deyil, eyni zamanda elmi nəticələrin yeniliyi, orijinallığı və ümumiləşdirilmə səviyyəsi ilə cəlb etmişdir.

Sonrakı illərdə Abuzer Xələfov Azərbaycanda kitabxana işinin inkişaf tarixi və müasir problemləri sahəsində tədqiqatlarının xronoloji çərçivəsini daha da genişləndirir və dərinləşdirir.

A.Xələfov həmin dövrdə respublikamızda 70-ci illərin ikinci yarısında kütləvi kitabxanaların mərkəzləşdirilməsi sahəsində qazanılmış təcrübəni ümumiləşdirmək üçün genişmiqyaslı işlər görür.

A.Xələfov Azərbaycan Mədəniyyət Nazirliyi kitabxana sistemlərinin mərkəzləşdirilməsi haqqında zəngin materialları sistemləşdirərək və ümumiləşdirərək, mərkəzləşdirilmə nəticəsində baş verən mühüm prosesləri müəyyənləşdirir, mərkəzləşdirilmiş kitabxana sistemlərinin xüsusiyyətlərini sistemli şəkildə təhlil edir, bir sıra çatışmazlıqları göstərir və MKS-lərin təşkili və idarə olunması metodlarının təkmilləşdirilməsi vacibliyini sübuta yetirir.

80-ci illərdə A.Xələfovun elmi araşdırmalarının mühüm xarakterik cəhətlərindən biri də onun Azərbaycanda kitabxanaların yaranmasını tarixi köklərinə, ayrı-ayrı mərhələlərdə kitabxanaların tarixi təcrübəsinə müntəzəm müraicət etməsi və bu zaman kitabxanaların inkişafını Azərbaycan xalqının mədəniyyətinin inkişafı ilə sıx əlaqədə öyrənməsi, varislilik məsələsini diqqətdə saxlamasıdır.

1986-cı ildə Sovet İttifaqında ilk dəfə nəşr edilmiş "Kitabxana işçisinin məlumat kitabı" haqqıqətən kitabxana işçilərinin masaüstü kitabına çevrildi ki, bu nəşrin müəlliflərindən biri də A.Xələfov idi.

XX əsrin 90-cı illərində kitabxana işinin tarixi, nəzəriyyəsi və metodikası sahəsində A.Xələfovun elmi-tədqiqat fəaliyyəti Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyi və suverenliyi şəraitində keyfiyyətcə yeni tarixi biçimə meydana çıxır. Abuzer Xələfov bu illərdə özünün çoxsahəli elmi və pedaqoji fəaliyyətini Azərbaycanda hüquqi, demokratik cəmiyyət quruculuğu şəraitində siyasi realizmin, informasiya azadlığının, milli və ümumbəşəri dəyərlərin ilkinliyinin nəzərə alınması əsasında kitabxana xidmətinin təşkilinin metodik problemləri ilə, şəxsiyyətin və bütövlükdə cəmiyyətin intellektual və mədəni inkişafında kitabxanaların rolu ilə sıx şəkildə bağlayır.

Alimin "Müasir şəraitdə kitabxana işinin nəzəri və təcrübə metodoloji əsasları haqqında", "Müasir dövrdə kitabxanaların sosial funksiyaları" və başqa konseptual məqalələrdə cəmiyyətdə baş verən sosial-iqtisadi və mədəni proseslərin elmi şəkildə dərk edilməsi əsasında Azərbaycanda kitab-

xana işinin nəzəriyyə və təcrübəsinin inkişaf konsepsiyası hazırlanmışdır ki, bu da yeni cəmiyyətin reallıqlarını özündə hərtərəfli əks etdirir.

Sovet hakimiyyəti dövründə ölkədə kitabxana işinin inkişafının bir sıra cəhətlərini tənqid edən, bunların informasiya təminatında oxucuların hüquq və azadlıqlarının məhdudlaşdırılması, kitabxanaların fəaliyyətində birtərəfli partiya və ideoloji istiqamət götürülməsi, kitabxana işinin idarə edilməsində inzibati-əmirlik metodlarından istifadə olunması ilə bağlı olduğunu vurğulayan müəllif, bununla yanaşı, ötən illərdə qazanılmış uğurları nəzərə alınmasına etinasızlıq göstərilməsi barədə də xəbərdarlıq edir. Alimin fikrincə, tarixə məhəl qoymamaq, onu qiymətdən salmaq, gələcəkdə onun ən dəyərli və faydalı cəhətlərini götürməmək ən bağışlanılmaz səhv olur.

XXI əsrin əvvəllərində "Kitabxanasılaşma nəzəri əsasları" və "Kitabxana haqqında təlim" adlı 2 hissədən ibarət "Kitabxanasılaşma giriş" dərsliyinin çapdan çıxması A.Xələfovun elmi fəaliyyətinin zirvəsi sayıla bilər. Bu nəşr Azərbaycanda kitabxanaçılıq təhsil tarixində kitabxanasılaşma dair meydana çıxmış ilk dərslikdir.

Dərsliyin məzmunu və mahiyyəti burada araşdırılan problemlərin əhəmiyyəti ilə şərtlənir ki, bu da dünyada müasir kitabxana-informasiya proseslərinin nəzəriyyə və təcrübəsi üçün olduqca vacibdir. Kitabdakı kitabxanasılaşma fikrinin inkişaf tarixinin aktual məsələləri, dünya informasiya məkanında kitabxanaların elmi, informasiya və sosial-mədəni misiyası da tədqiq edilmişdir.

Kitabxanasılaşma kitabxana-informasiya proseslərinin və sosial kommunikasiyaların qanunauyğunluqları haqqında elmi kimi şərh edən müəllif onun inkişafının tarixi və nəzəri cəhətlərini hərtərəfli açıqlayır. Bu baxımdan ilk dəfə işlənmiş "Tarixqədərk kitabxanasılaşma (bizim eradan əvvəl II minilliyin ortalarından XVIII əsrə qədər) fikrinin meydana gəlməsi və inkişafı", "XIX əsrdə kitabxanasılaşma inkişafı", "XX əsrdə kitabxanasılaşma inkişafı", "Azərbaycanda kitabxanasılaşma fikrinin təşəkkülü və inkişafı (ən qədim dövrlərdən XX əsrin əvvəllərinə qədər)", "Azərbaycanda kitabxanasılaşma inkişafı (1920-2000-ci illər)" bölmələri xüsusilə qiymətlidir. Bu əsərdə kitabxanasılaşma başqa elmlərlə qarşılıqlı əlaqəsinin və qarşılıqlı təsirinə sistemli xüsusiyyətlərinin aydınlaşdırılması müəllifin xüsusi xidməti kimi qiymətləndirilə bilər. Sovet kitabxanasılaşma sahəsində lazımı səviyyədə işlənilməmiş bu problemi A.Xələfov "Kitabxanasılaşma və fəlsəfə", "Kitabxanasılaşma və sosiologiya", "Kitabxanasılaşma və iqtisadiyyat", "Kitabxanasılaşma və riyaziyyat", "Kitabxanasılaşma və psixologiya" adlı yeni bölmələrdə hərtərəfli araşdırmışdır.

Alim "Kitabxanaçılıq informatikası", "Kitabxanaçılıq pedaqogikası", "Kitabxanaçılıq psixologiyası", "Kitabxana iqtisadiyyatı", "Kitabxanaçı peşəsi" kimi kitabxanasılaşma sahələrinin formalaşmasına, həmçinin kitabxanaçı kadrların hazırlığının ixtisaslaşdırılması, geniş profilli kitabxana işçilərinin hazırlanmasına dair perspektivli ideya və təkliflər vermişdir. Bu isə öz növbəsində Bakı Dövlət Universitetində yeni ali təhsil sisteminin - bakalavriatura və magistratura pillələrinin əsasını təşkil etmişdir. O, eyni zamanda BDU-da kitabxanasılaşma, bibliografiyasılaşma, kitabxanasılaşma və informatika üzrə bakalavr və magistr təhsilinin təşkilatçısı, bu istiqamətlər üzrə ixtisas fənlərinə dair tədris plan və proqramlarının əsas müəlliflərindən biridir.

Ölkəmizdə mədəniyyət və kitabxana işi quruculuğunun tarixi problemləri, kitabxanasılaşma nəzəriyyəsi və metodologiyası, ali kitabxanaçılıq-bibliografya təhsili məsələləri, habelə kitabxana işi nəzəriyyəsi və bir sıra digər aktual elmi problemlər A.Xələfovun elmi araşdırmalarının özayını təşkil edir. Alimin bütövlükdə milli mədəniyyətsənədlər sahəsindəki perspektivlər müəyyənləşdirilmişdir. Alim kitabxana işinin tarixi ilə bağlı təcrübəni öyrənməklə yanaşı, inkişafın qanunauyğunluqlarını müəyyənləşdirmiş, fakt və dəlilləri dövrün icimai-siyasi hadisələri fonunda, tarixilik və elmi-lik prinsiplərinin tələbləri baxımından qiymətləndirmiş, müasir dövrdə kitabxana işinin təşkili və kitabxanasılaşma elmi ilə bağlı dəyərli fikirlər söyləmiş, nəzəri konsepsiyalar irəli sürmüşdür.

Ömrünün böyük hissəsini yaradıcısı olduğu fakültənin inkişafına, müasir tələblərə cavab verən kitabxanaçı kadrların hazırlanması işinə həsr etmiş alim haqlı olaraq respublikamızda çalışan 5 mindən artıq yüksəkixtisaslı kadrlar ordusunun müəllimi adlandırılır. Bu gün Azərbaycanda kitabxanaçı kadrların orta nəslinin

naların rölünün öyrənilməsi çox böyük yer tutur. Alimin "Kitabxanasılaşma giriş" adlı 2 cildlik sanballı monoqrafiyasında bütün bu məsələlər yüksək elmi səviyyədə ümumiləşdirilmişdir.

Professor A.Xələfovun 2006-cı ildə nəşr etdirdiyi "XXI əsrin əvvəllərində Azərbaycanda kitabxana işinin inkişaf istiqamətləri (məlahizələr, təkliflər və proqnozlar)" monoqrafiyası müstəqillik illərində Azərbaycanda kitabxanasılaşma fikrinin inkişaf tarixi, kitabxanasılaşma nəzəriyyəsi, metodologiya və metodikasınn əsasları, elmlər sistemində kitabxanasılaşma yeri, kitabxanaların bir sistem kimi struktur xarakteristikası, kitabxanaların tipologiyası, kitabxanaçılıq peşəsinin, bir sözlə, kitabxanasılaşma elminin inkişaf problemləri və müasir vəziyyəti və s. kimi aktual məsələlər əhatə olunmuşdur.

A.Xələfovun elmi araşdırmalarında Azərbaycanda ali kitabxanaçılıq-bibliografiya təhsilinin tarixi və nəzəri problemləri mühüm yer tutur. Onun "Azərbaycanda kitabxanaçılıq təhsilinin inkişafı", "Azərbaycanda ali kitabxanaçılıq təhsili" kitabları, çoxsaylı məqalələri, tədris-metodik materialları respublikada kitabxanaçılıq-bibliografiya təhsilinin (bizim eradan əvvəl II minilliyin ortalarından XVIII əsrə qədər) fikrinin meydana gəlməsi və inkişafı", "XIX əsrdə kitabxanasılaşma inkişafı", "XX əsrdə kitabxanasılaşma inkişafı", "Azərbaycanda kitabxanasılaşma fikrinin təşəkkülü və inkişafı (ən qədim dövrlərdən XX əsrin əvvəllərinə qədər)", "Azərbaycanda kitabxanasılaşma inkişafı (1920-2000-ci illər)" bölmələri xüsusilə qiymətlidir. Bu əsərdə kitabxanasılaşma başqa elmlərlə qarşılıqlı əlaqəsinin və qarşılıqlı təsirinə sistemli xüsusiyyətlərinin aydınlaşdırılması müəllifin xüsusi xidməti kimi qiymətləndirilə bilər. Sovet kitabxanasılaşma sahəsində lazımı səviyyədə işlənilməmiş bu problemi A.Xələfov "Kitabxanasılaşma və fəlsəfə", "Kitabxanasılaşma və sosiologiya", "Kitabxanasılaşma və iqtisadiyyat", "Kitabxanasılaşma və riyaziyyat", "Kitabxanasılaşma və psixologiya" adlı yeni bölmələrdə hərtərəfli araşdırmışdır.

XXI əsrin əvvəllərində Abuzer Xələfovun xalqımızın mədəniyyət tarixinə verdiyi qiymətli töhfələrindən biri də 2004-2010-cü illərdə çap etdirdiyi 3 cildlik "Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi" adlı dərslik olmuşdur. Həmin dərslik ölkəmizdə kitabxana işi tarixinin ən qədim dövrlərdən XXI əsrin əvvəllərinə qədərki dövrünü əhatə edir.

A.Xələfovun son 10 il ərzində apardığı tədqiqatlar nəticəsində Azərbaycanın müstəqilliyi şəraitində ölkədə kitabxana-informasiya fəaliyyətinin strateji istiqamətləri, informasiya cəmiyyətinin vəziyyətlərinə uyğun yeniləşməsi, kitabxanasılaşma-bibliograf peşəsinin yeni keyfiyyətləri və s. məsələlər ətraflı şərh edilmişdir.

Son illərdə A.Xələfovun elmi-tədqiqat istiqamətlərindən biri ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin Azərbaycanda kitabxana işinin inkişafındakı xidmətlərini təhlil, onun nəzəri irsinin kitabxanalarda təbliği məsələləri təşkil etmişdir. Onun 2006-cı ildə çapdan çıxmış "Heydər Əliyev və Azərbaycanda kitabxana işi" adlı fundamental monoqrafiyası mühüm tarixi elmi əsər kimi mütəxəssislərin diqqətini cəlb etmiş, həm elmi nəşrlərdə, həm də kütləvi informasiya vasitələrində çox yüksək qiymətləndirilərk, müəllifinə şöhrət qazandırmışdır.

Professor A.Xələfov kitabxanasılaşma-bibliografiya elmi sahəsində müntəzəm elmi-pedaqoji kadrların hazırlığında da əvəzsiz rol oynamışdır. O, Azərbaycanda kitabxanasılaşma elmi sahəsində xüsusi elmi məktəb yaratmış, 20-dək elmlər doktoru və fəlsəfə doktoru dissertasiyası onun elmi rəhbərliyi ilə müdafiə edilmişdir. Tanınmış alim eyni zamanda 25 alimin hazırlanmasında elmi məsləhətçi və ya opponent kimi xüsusi fəallıq göstərmişdir.

Professor A.Xələfov uzun illər ərzində Moskva şəhərində fəaliyyət göstərmiş doktorluq dissertasiyalarının müdafiəsi üzrə vahid ixtisaslaşdırılmış şuranın üzvü kimi də səmərəli fəaliyyət göstərmişdir.

A.Xələfovun tədqiqatları Azərbaycanın mədəniyyət tarixinin müəyyən sahələrini öyrənmək baxımından çox qiymətli, onun tədqiqatlarında qədim dövrlərdən başlayaraq bu günümüzdək Azərbaycanda kitabxanasılaşma keçidiyi inkişaf yolu öyrənilmiş, bu inkişafa təkən verən alimlərin fəaliyyəti araşdırılmış, qarşdakı perspektivlər müəyyənləşdirilmişdir. Alim kitabxana işinin tarixi ilə bağlı təcrübəni öyrənməklə yanaşı, inkişafın qanunauyğunluqlarını müəyyənləşdirmiş, fakt və dəlilləri dövrün icimai-siyasi hadisələri fonunda, tarixilik və elmi-lik prinsiplərinin tələbləri baxımından qiymətləndirmiş, müasir dövrdə kitabxana işinin təşkili və kitabxanasılaşma elmi ilə bağlı dəyərli fikirlər söyləmiş, nəzəri konsepsiyalar irəli sürmüşdür.

Ömrünün böyük hissəsini yaradıcısı olduğu fakültənin inkişafına, müasir tələblərə cavab verən kitabxanaçı kadrların hazırlanması işinə həsr etmiş alim haqlı olaraq respublikamızda çalışan 5 mindən artıq yüksəkixtisaslı kadrlar ordusunun müəllimi adlandırılır. Bu gün Azərbaycanda kitabxanaçı kadrların orta nəslinin

elə bir nümayəndəsi tapılmaz ki, o, "Professor Abuzer Xələfovun məktəbi"ni keçməmiş olsun, onun mühazirələrindən, dərsliklərindən bəhrələnməmiş olsun. Alimin yarım əsrdən çox elmi, icimai və pedaqoji fəaliyyəti dövründə yetişmiş minlərlə yüksəkixtisaslı kitabxanaçı kadr hazırda mədəniyyətimizin inkişafına xidmət edir.

Azərbaycanın görkəmli şəxsiyyətləri öz elmi və publisistik məqalələrində, məruzə və çıxışlarında milli elmi-mizin, təhsilimizin və mədəniyyətimizin inkişafına, kadr hazırlığına özünəməxsus töhfələr vermiş əməkdar elm xadimi, tarix elmləri doktoru, professor A.Xələfovun xidmətlərini yüksək qiymətləndiririk.

Ayrı-ayrı səlahiyyət və məqam sahiblərinin ustad haqqında düşüncələri bu böyük şəxsiyyətin əsasən alimlik və müdriklik xüsusiyyətlərinin araşdırılması baxımından seçilir. Əlbəttə, bu qoşa qanadın konkret faktlar təmsilində ümumiləşdirilməsi, sistemləşdirilməsi və qiymətləndirilməsi ağısaqqal alimimizin zəngin tale yolunun öyrənilməsi cəhətdən çox təqdirəlayiqdir.

BDU-nun rektoru, əməkdar elm xadimi, akademik Abel Məhərrəmov onu belə xarakterizə edir: "Abuzer müəllimin çox zəngin irsi vardır və ondan gənc alimlər, tələbələr zaman-zaman faydalanacaqlar. Abuzer müəllimin yazdığı dərslik, dərs vəsaiti, tədris metodik vəsaitləri hər zaman aktual olacaq, dövrə, zamanla səsəslənəcəkdir. Çünki bu əsərlərin bir ucu tarixi əhəmiyyətə söykənirsə, o biri ucu bugünkü həyatın axarına uyğundur. Yeniləyi, müasirləşməyə səsləyən hər bir yaradıcı əmək heç vaxt təsirsiz qalmaz".

Əməkdar elm xadimi, akademik Vəsim Məmmədovun fikri də çox maraqlıdır: "Abuzer müəllim dimimizin qayda-qanunlarını gözəl bilən, onlara rəyət edən bir insandır. Abuzer müəllim dinin yarısı olan insafı heç bir zaman əldən verməyən mömin bir müsəlmandır. Mən bir çox prinsipial məsələlərdə dəfələrlə onun şahidi olmuşam. Allah evini - müqəddəs Kəbəni ziyarət etmiş bir Hacı kimi özünün ibrətamiz söhbətləri, gözəl məsləhətləri ilə gicgəyimiz arasında inam, vətənpərvərlik hisslərinin qüvvətlənməsi işində fəal rol oynayır".

Azərbaycanda Atatürk Mərkəzinin müdiri, AMEA-nın müxbir üzvü, professor Nizami Cəfərov qeyd edir ki, professor Abuzer Xələfov universitetdə və respublikada təkə kitabxanasılaşma-alim kimi deyil, həm də yüksək səviyyəli şəxsiyyət və icimai elmləri dərindən bilən icimai xadim kimi tanınır. O, universitetin və bütövlükdə respublikamızın elmi, mədəni və icimai həyatında böyük rol oynayır.

Əmək və müharibə veteranı olan professor A.Xələfov Vətən və cəmiyyət qarşısında, elm, mədəniyyət və təhsilin inkişafındakı xidmətləri dövlət orqanlarının və bir sıra icimai təşkilatların xüsusi mükafatları, medalları və fəxri fərmanları ilə dəyərləndirilmişdir. Belə ki, o, 1969-cu ildə kadr hazırlığı sahəsində xidmətlərinə görə "Əməkdar mədəniyyət işçisi", 2001-ci ildə isə kitabxanasılaşma elminin inkişafında böyük xidmətlərinə görə "Əməkdar elm xadimi" fəxri adlarına layiq görülmüş ilk kitabxanasılaşma alimidir.

Görkəmli alim A.Xələfov 2000-ci ildə BDU-nun 80 illiyi münasibətilə elm və təhsil sahələrindəki xidmətlərinə görə "Şöhrət" ordeni ilə təltif edilmişdir.

Azərbaycanda milli kitabxanasılaşma elminin banisi, ali kitabxanaçılıq təhsilinin təşkilatçılarından və müstəqil kitabxanaçılıq fakültəsinin yaradıcılarından biri, görkəmli elm, təhsil və mədəniyyət xadimi kimi respublikamızda və ölkəmizin sərhədlərindən uzaqlarda çox yaxşı tanınan professor Abuzer Xələfovun mənalı ömrü yolu nəsilərə nümunədir.

Bu gün Abuzer Xələfov ömrünün müdriklik çağlarını yaşayır. İnanırıq ki, görkəmli alimimiz bundan sonra da kitabxanasılaşma elminin inkişafında xüsusi sanballı əsərləri ilə daha da zənginləşdirəcəkdir. Bu yolda ona möhkəm cansəhəli və bütün işlərində uğurlar arzulayırıq!

Knyaz ASLAN,

Bakı Dövlət Universitetinin kitabxanasılaşma və nəşriyyat işi kafedrasının müdiri, pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru, dosent,

Nadir İSMAYILOV,
bibliografiyasılaşma kafedrasının müdiri, pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru, dosent